

TÜRK-İŞ HABER BÜLTENİ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

www.turkis.org.tr

turkiskonfederasyonu

turkiskonf

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09
facebook.com/turkiskonfederasyonu | twitter.com/turkiskonf | www.turkis.org.tr

30 Aralık 2022

Aralık 2022 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI TASE (2021=100): 305,37

- ❁ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK %4,41 ve SON ON İKİ AYLIK %98,41 ORANINDA ARTTI.
- ❁ 4 KİŞİLİK AİLENİN GIDA HARCAMASI "AÇLIK SINIRI" 8.130 TL HESAPLANDI.
- ❁ **DÖRT KİŞİLİK AİLENİN GIDA YANISIRA YAPMASI GEREKEN DİĞER HARCAMALARI İÇİN HANESİNE GİRMESİ GEREKEN TOPLAM GELİR TUTARI "YOKSULLUK SINIRI" 26.485 TL OLARAK HESAPLANDI.**
- ❁ BEKÂR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAMA MALİYETİ 10.610 TL'YE ULAŞTI!
- ❁ YILLIK ENFLASYON GERİLEDİ, MUTFAK MASRAFI ARTTI!

Yeni Çalışma Grubu'nun güncel beslenme kalıbıyla araştırıya başladığı Ocak 2021'den Aralık 2022'ye iki yılda, 4 kişilik ailenin aylık gıda harcaması tutarındaki artış 3 katını aştı!

Çalışanların ağırlıklı olarak tüketmek durumunda kaldığı temel mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki artışın aydan aya yükselmesi hanelerin yaşadığı geçim zorluğunun temel nedeni olmaktadır. Ücret gelirlerindeki artış kısa vadede ferahlık sağlamaktadır. Öncelik fiyat artışlarının önüne geçilmesinin sağlanmasıdır. Ancak Aralık ayında da fiyat artışı devam etmiş, aylık gıda enflasyonu Ankara'da %4,41 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Vatandaş, geçen aya göre -%138 olan ve baz etkisi ile 39 puan azalan yıllık gıda enflasyonuna değil- cebinden çıkan ek harcamaya bakmaktadır. Çünkü artık pahalılık ve zamlar gündelik hayatın bir parçası haline gelmiştir. Dört kişilik ailenin sağlıklı, yeterli ve dengeli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı Aralık ayı itibarıyla 8.130 TL olmuştur. Başka bir ifadeyle, günde 136 TL gıda harcaması gereken dört kişilik aile 12 ay sonra 271 TL yapmak durumunda kalmaktadır. Haneye giren toplam geliri bu seviyede artmayan haneler ya harcamaları kısmak ya da zorunlu harcamalarını karşılamak için borçlanmak durumunda kalmaktadır.

Sabit-dar gelirli bireyler ile hanelerin bu ayda da eriyen alım güçleri genel enflasyon seviyesinin üzerinde seyreden gıda enflasyonu yüzünden daha da gerilemektedir. 26.485 TL'ye çıkan toplam harcama gereği, kuşkusuz bir çalışanın alması gereken ücret düzeyi değildir. Yapılan hesaplama ile, dört kişilik bir ailenin insan onuruna yaraşır bir hayat sürebilmesi için hanesine girmesi gereken toplam gelir hesaplanmaktadır.

Bilindiği üzere, Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı ülkemiz tarafından 2007 yılında onaylanmıştır. Şartta yer alan düzenlemede "çalışanların kendilerine ve ailelerine iyi bir yaşam düzeyi sağlayacak ücret hakkına sahip oldukları" tanınmaktadır (Türkiye bu maddeye çekince koymuştur). Burada sözü edilen "iyi yaşam düzeyi" olmaktadır. Konfederasyonumuz çalışması, ülkemiz açısından iyi yaşam düzeyinin ne olması gerektiğine yöneliktir.

(Yeni Beslenme Kalıbı ile)

Çizelge 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)*

	Aralık 2020	Aralık 2021	Kasım 2022	Aralık 2022
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	799,47	1.249,34	2.349,54	2.451,55
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	618,46	960,83	1.862,43	1.951,20
15–19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	788,98	1.232,46	2.319,54	2.421,55
4–6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	424,21	655,22	1.255,34	1.306,27
Açlık Sınırı 4 Kişilik Aile (Gıda Harcaması)	2.631,12	4.097,85	7.786,85	8.130,56
Yoksulluk Sınırı 4 Kişilik Aile (Toplam Harcama)	8.570,42	13.348,00	25.364,35	26.483,93

* Harcama tutarları, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

TÜRK-İŞ Araştırmasının 2022 Aralık ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 8.130,56 TL'ye,
- Gıda harcaması ile giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı (**yoksulluk sınırı**) 26.483,93 TL'ye,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 10.612,76 TL'ye yükseldi.

Nitelikli kalkınmanın temel gereklerinden birisi tutulan beşeri sermayenin tohumları olan çocuklar, son yıllarda beslenebilme konusunda sıkıntı çekmektedir. Türkiye'de çocuklarına beslenme koymaya maddi durumu yetmeyen aileler, okul kantinlerindeki yiyecekleri satın almakta zorlanan çocuklar, marketlerde bebek mamalarına konulan alarmlar ve çocuk ürünlerinde gerçekleşen polisiye vakalar bunun göstergeleri niteliğindedir. Ek olarak TÜİK 2019 verilerine göre Türkiye'de 720 bin çalışan çocuk vardı. Hane halkı gelirine katkıda bulunmak, kendini geçindirmek gibi nedenlerle bunların 247 bini (%34,3'ü) eğitimine devam edememiştir. Mart 2022'de yayınlanan verilere göre; OECD ülkeleri arasında yoksulluk içinde yaşayan çocukların en yüksek olduğu ülke %22,7 oran ile Türkiye'dir (Yani 5 çocukta 1'den fazlası). Ayrıca TC. Sağlık Bakanlığı'nın 2017'de Türkiye genelinde yaptığı çocuk çağı şişmanlık araştırmasında %2,3'lük kesim bodur çıkmıştır. Bu oran Batı Avrupa ülkeleri arasında %1,4'e kadar gerilemiş durumdadır. Uzmanlara göre; bir toplumda bodur çocuk oranı ne kadar yüksekse beslenme yetersizliği ve bozukluğu o kadar yaygın bir sorun demektir.

TÜRK-İŞ'in 35 yıldır yaptığı araştırma ile de ortaya konulmaya çalışılan; bir çocuk ve bir gencin(2 kişi) yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenebilmesi amacıyla gerekli olan besinlerin temini için zaruri tutar 2022 Aralık ayında 3.727 TL olmuştur. Ancak haneler kira, faturalar, ulaşım gibi kısıntıya gidemeyeceği zorunlu harcamalarını karşılayabilmek maksadıyla mümkün olduğunca gıdadan kısmak ve/veya yetersiz beslenmek durumunda kalmaktadırlar. Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı 2021 Türkiye raporuna göre; hanelerin %79'unun, tüketimlerinde daha ucuz ve daha az yağlı gıdaları tercih etmek durumunda kalmış olmaları da bu olumsuz koşulları kanıtlayan verilerden bir diğeridir. Tüm bunlar gelecek nesillerin fizyolojik ve bilişsel gelişimini yani ülkenin istikbâlini olumsuz etkilemektedir.

TÜRK-İŞ'in verilerine göre "mutfak enflasyonundaki" değişim Aralık 2022'de şu şekildedir:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarındaki artış **bir önceki aya göre** % 4,41 oranında gerçekleşti.

- **On iki aylık** değişim oranı % 98,41 oldu.
- **Son on iki ay itibariyle** değişim oranı % 98,41 olarak hesaplandı.

Çizelge 2: Gıda Harcamasındaki Değişim (yeni beslenme kalıbı ile)

	Ara.21	Kas.22	Ara.22
Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı%	24,92	4,87	4,41
On İki Aylık Değişim Oranı%	39,32	90,02	98,41
Son On İki Ay İtibariyle Değişim Oranı%	55,74	137,38	98,41

TÜRK-İŞ hesaplamasında temel alınan ve doğrudan piyasadan derlenen fiyatlara göre, gıda ürünlerinde Aralık 2022 itibariyle gözlemlenen değişim, harcama gruplarına göre şu şekilde oldu:

- **Süt, yoğurt, peynir grubunda;**

Bu gruptaki tüm ürünlerin fiyatları yine yükseldi. Bu grupta en yüksek aylık artış %7 ile yoğurtta oldu.

- **Et, tavuk, balık, yumurta, kuru baklagiller, yağlı tohum ürünlerinin bulunduğu grupta;**

Ortalama dana eti fiyatı %20, kuzu fiyatı %10 arttı. Beyaz etlerden tavuk ve balıkta artış da %10 oldu. Bakliyalardan kuru fasulyenin fiyatı %5 artış gösterirken kırmızı mercimeğin fiyatı %10 azaldı, yeşil mercimeğin fiyatı değişmedi. Yumurta fiyatı hafif bir artış gösterdi. Peynir ve yoğurt fiyatları son 1 yılda %100'den fazla arttı.

- **Ekmek ve tahıllar grubunda;**

Pirinçte ve irmikte fiyat artışı aylık temelde %5, makarnada %12 seviyesinde gerçekleşti. Makarna ve pirinç 1 yıl içinde %100'den fazla arttı. Ortalama bulgur fiyatı değişmezken un fiyatı geriledi. Yeni yılın ilk çeyreğinde zamlanması beklenmekle beraber ekmek fiyatı -şimdilik- aynı kaldı.

- **Taze sebze-meyve grubunda;**

Semt pazarlarında yeşil soğan, kıvırcık gibi salata yeşilliklerinin ve pırasa, lahana gibi yeşil yapraklı sebzelerin fiyatları yükseldi. Patates 12,5 TL'den satılmaya devam etti. Salatalık, domates, biber gibi örtü altı sebzelerin fiyatları yükselirken karalahana ve limon fiyatları geriledi. Kış meyvelerinden portakal mandalina fiyatları geriledi, greyfurt değişmedi. Yerli muz fiyatı da düştü. Ortalama sebze kg fiyatı 16,24 TL, ortalama meyve kg fiyatı 13,14 TL oldu. Hesaplama da 24'i sebze ve 10'u meyve olmak üzere toplam 34 üründeki fiyat değişimi dikkate alındı. Ortalama meyve-sebze kg fiyatı bu ay 15,14 TL olarak tespit edildi. Son yıllarda hayvansal besin kaynaklarındaki yüksek fiyat artışları dolayısıyla taze sebze ve meyveye yönelen haneler burada da alım zorlukları çekmekte. Çünkü meyve-sebze fiyatları son 1 yılda 2,5 katına tırmanmış ve mevsiminde yetişen ürünlere bile erişim çetinleşmiştir. Bu durumu ortaya koyan çizge aşağıdadır.

- **Temel yağ ürünlerinin bulunduğu grupta;**

Bir ayda zeytinyağı %10, tereyağı %6 zlandı. Ayçiçek yağı sabit kaldı. Margarin

fiyatları düştü.

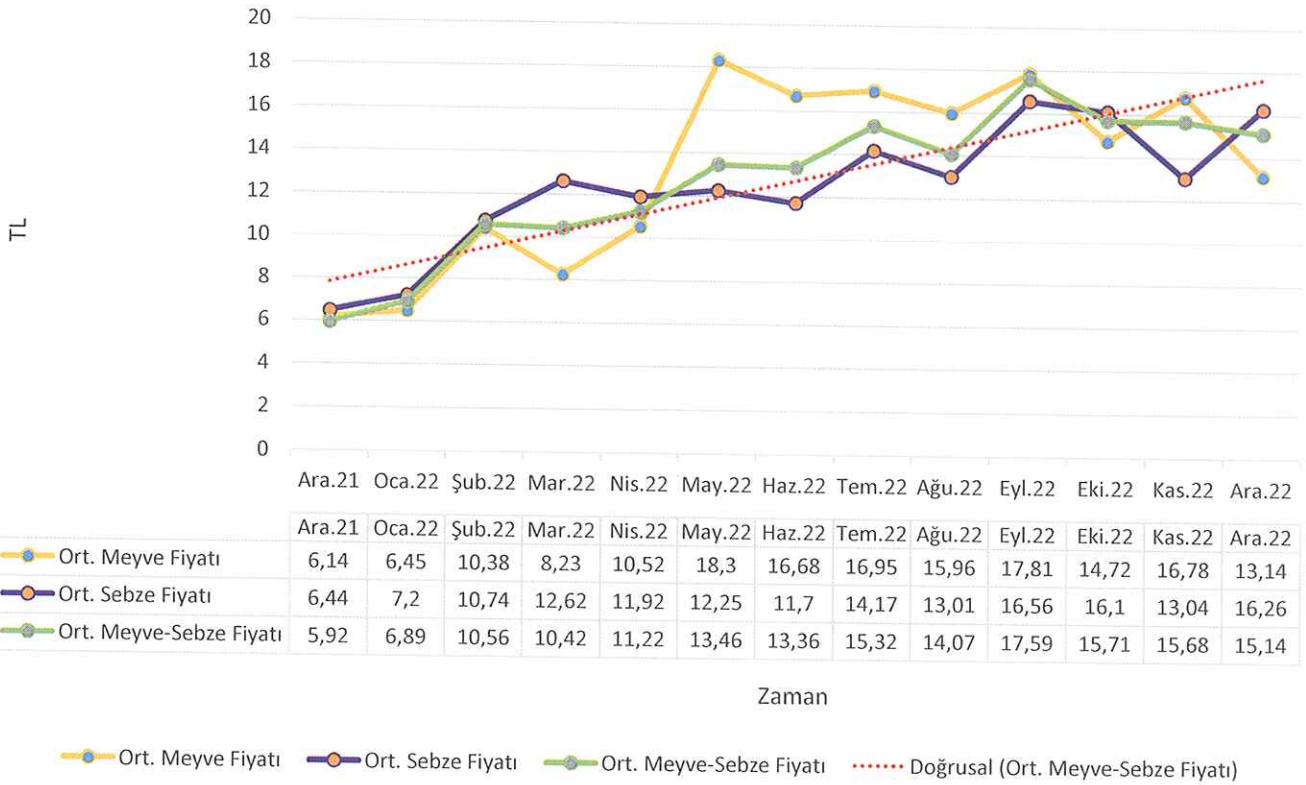
- **Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden;**

Yeşil zeytin, bal, pekmez, reçel, salça, tuz, çay ve ıhlamur fiyatlarında aylık temelde değişim gözlemlenmedi. Baharatlarda %4'lük, şekerde %6'lık fiyat düşüşü yaşandı. Siyah zeytin 1 ayda %11 zamlandı. Yıllık temelde tuz, zeytin, pekmez ve salça %100'den bal %200'den fazla zamlandı.

ÇİZELGE 3: TÜRK-İŞ Aylık Sınırı Endeksi (TASE 2021=100)

		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Endeks	2021	100	102,8	104,9	108,1	108,8	110,5	112,5	118,1	118,3	118,8	123,2	153,9
	2022	159,6	171	185,1	199,9	226,02	240,04	256,88	258,76	272,11	278,89	292,46	305,72
		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Bir Önceki Aya Göre Değişim %	2021	1,19	2,76	2,1	2,98	0,67	1,54	1,79	5,01	0,17	0,41	3,71	24,92
	2022	3,71	7,12	8,24	8,02	13,04	6,2	7,01	0,73	5,15	2,48	4,87	4,41
		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara

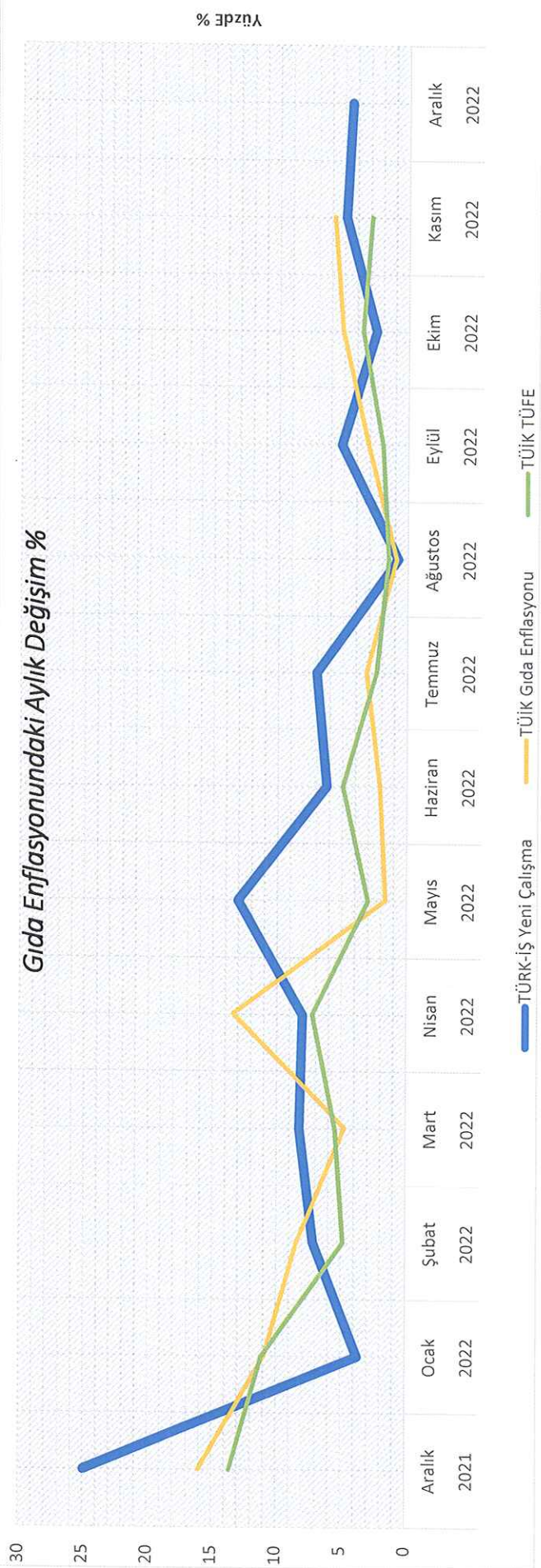
Aylar İtibariyle Meyve Sebze Fiyatları Artışı

Yıllık Gıda Enflasyonu ve Açlık Sınırı

Gıda Enflasyonundaki Aylık Değişim %

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.¹

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü’nden sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta süt, yoğurt, peynir; ikinci grupta et, tavuk, balık, yumurta, yağlı tohumlar (sert kabuklu yemişler), kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye vb.); üçüncü grupta ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları; dördüncü grupta taze meyve ve sebze; beşinci grupta tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağından müteşkil temel yağlar; diğer besin grubunda ise şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ıhlamur, salça yer almaktadır.

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

¹ 2022 yılının Ocak ayından itibaren, oluşturulan yeni çalışma grubu tarafından ve yeni beslenme kalıbı temel alınarak araştırma sürdürülmektedir.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi amacıyla bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır. İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.² Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibarıyla meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir. Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısararak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır**.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.

² TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. 2021 için bu oran değişmemiştir.